

4. Антонов И.А. Нравственно-правовые критерии уголовно-процессуальной деятельности следователей. СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. 236 с.
5. Маринів В. Правові засади освідчування особи // Вісник прокуратури. 2003. № 12 (30). С. 71-76.
6. Борідько О.А., Парасочкіна К.В., Пономаренко Г.О. Тактика слідчих оглядів: навч. посібник. Херсон: Видавець Чуєв С.М., 2006. 72 с.
7. Михесенко М.М., Нор В.Т., Шибіко В.П. Кримінальний процес України. К., 1999. 536 с.
8. Пичкалева Г. Нравственный аспект принудительного освидетельствования потерпевших // Соц. законность. 1976. № 3. С. 63-66.
9. Стахівський С.М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів: науково-практ. посібник. К.: Атіка, 2009. 64 с.
10. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. М., 1968. Т. 2.
11. Винницкий Л.В. О процессуальной сущности освидетельствования // Актуальные проблемы совершенствования производства следственных действий. Ташкент, 1982. С. 77-86.
12. Сафронов С.О. Методика розслідування умисного заподіяння тяжкого і середньої тяжкості тілесних ушкоджень: автореф. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза». Київ, 1999. 19 с.

Надійшла до редакції 28.05.2018

Mrochko R.M., Chaplynsky K.O. Problem questions of the use of forced examination of suspects, witnesses and victims. This scientific article is devoted to consideration of actual problems of carrying out of an examination. The author has analysed the opinions available in the legal literature about application of the compulsory methods at examination carrying out of suspects, witnesses and victims.

Forced examination can be applied under the following conditions: if there is sufficient data to believe that there are traces of a criminal offense or other signs on the body of a certain person; if their study and consolidation has an indispensable probative value in the criminal proceedings; if the person refused to be investigated voluntarily; the actions of compulsory education should not harm the health of the person being investigated; during the process of studying the presence of a physician is mandatory; compulsory education should be carried out on the basis of a reasoned decision of the investigator and, as a rule, with the approval of the prosecutor, except in urgent cases.

Keywords: examination, tactical supply, tactis, tactical methods, compulsion.

УДК 349.2

Настюк В.Я.

доктор юридических наук, профессор,
член-корреспондент Национальной
академии правовых наук Украины,
заслуженный деятель науки и техники Украины
(Национальный юридический
университет имени Ярослава Мудрого)

АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВЫЕ РЕЖИМЫ В СФЕРЕ ОБОРОТА НАРКОТИКОВ В СЕКТОРЕ БЕЗОПАСНОСТИ: ТИПОЛОГИЯ И ПРИЗНАКИ

Настюк В.Я. Адміністративно-правові режими в сфері обігу наркотиків в секторі безпеки: типологія та ознаки. Здійснено аналіз наукових підходів представників юридичної науки до розуміння адміністративно-правових режимів. Установлено авторську класифікацію та ознаки адміністративно-правових режимів у сфері обороту наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у секторі безпеки України. Сформульовано висновки та пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства щодо типології адміністративно-правових режимів щодо досліджуваних питань.

Ключові слова: адміністративно-правові режими; оборот наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; сектор безпеки; ознаки адміністрацій-трактивно-правових режимів у сфері обороту наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у секторі безпеки України; типологія адміністративно-правових режимів.

Постановка проблеми. Проблема определения признаков и типологии административно-правовых режимов в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в секторе безопасности Украины не является достаточно разработанной теоретически, хотя и занимает ведущее место среди основных элементов их осуществления.

Анализ публикаций, в которых положено начало решению данной проблемы. Отдельным вопросам изучения административно-правовых режимов уделяли внимание украинские и зарубежные ученые: В.Б. Аверьянов, Ю.П. Битяк, В.В. Белевцева, В.В. Ласточкин, Ж. Ведель, В.В. Карелин, С.А. Кузниченко, С.С. Маилян, Т.П. Минка, С.Г. Кисиль, А.М. Шевчук и др.

Целью данного исследования является установление типологии и признаки административно-правовых режимов в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в секторе безопасности Украины.

Изложение основного материала. Административно-правовые режимы обеспечивают устойчивое нормативное регулирование группы общественных отношений определенной сферы социальной жизни, способствуют оптимальному использованию конкретных объектов таких отношений. Это крайне важно в период экономических, политических и социальных преобразований, осуществляемых сегодня в Украине. Поэтому формирование и развитие сектора безопасности и обороны должно обеспечить адекватное и гибкое реагирование на угрозы, рационально используя возможности и ресурсы, являясь приоритетом политики национальной безопасности [2].

В этом смысле значение административно-правовых режимов оборота наркотиков в секторе безопасности существенно возрастает, поскольку указанное правовое средство способно максимально эффективно влиять на социальную и экономическую жизнь в стране. В соответствии со ст. 3 Конституции Украины человек, его жизнь и здоровье, честь и достоинство, неприкосновенность и безопасность признаются в Украине наивысшей социальной ценностью. Права и свободы человека и их гарантии определяют содержание и направленность деятельности государства [1].

Так, с целью достижения основных целей Стратегии национальной безопасности Украины нужно: а) укрепление Украинского государства путем обеспечения поступательного общественно-политического и социально-экономического развития Украины; б) качественно новая государственная политика, направленная на эффективную защиту национальных интересов в экономической, социальной, гуманитарной и других сферах, комплексное реформирование системы обеспечения национальной безопасности и создание эффективного сектора безопасности и обороны Украины; в) новое внешнеполитическое позиционирование Украины в мире в условиях нестабильности глобальной системы безопасности [2].

К отдельным актуальным угрозам национальной безопасности Украины отнесена неэффективность системы обеспечения национальной безопасности и обороны Украины. Кроме того, следует указать, что распространение наркомании создает угрозу национальным интересам и национальной безопасности; также к угрозам относят возможность незаконного ввоза наркотических средств (ст. 7 Закона «Об основах национальной безопасности Украины»). В этом же Законе определено, что угрозы национальной безопасности – это имеющиеся и потенциально возможные явления и факторы, создающие опасность жизненно важным национальным интересам Украины [3].

Отметим, что основными направлениями государственной политики по вопросам национальной безопасности являются создание эффективной системы социальной защиты человека, охраны и восстановления его физического и духо-

вного здоров'я, ліквідації наркоманії (ст. 8). [3]. К окремим пріоритетам національних інтересів належать: а) забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина; б) розвиток громадянського суспільства, його демократических інститутів; в) розвиток духовності, моральних принципів, інтелектуального потенціала українського народу, зміцнення фізического здоров'я нації, створення умов для розширеного виробництва населення; г) інтеграція України в європейське політичне, економічне, правове простір з метою отримання членства в Європейському Союзі і в євроатлантическому просторі (ст. 6) і т.д. [3]. Крім того, однією з особливо небезпеческих загроз безпеці людини і суспільства є зростання незаконного обороту наркотических засобів, психотропних речовин в Україні [4, с. 357].

Однією з напрямків даного забезпечення можна віднести адміністративно-правові режими обороту наркотиків в секторі безпеки. Раніше в основному адміністративно-правові режими досліджували в контексті «правового регулювання заходів, направлених на подолання ситуацій надзвичайного характеру» [5, с. 285], а також розглядали їх генезис крізь призму понять «суспільна безпека», «національна безпека» [6, с. 39], «міжнародно-правовий режим протидії тероризму» [7]. По обороту наркотиків адміністративно-правові режими розглядали як в загальному розумінні [8], так і як адміністративно-правовий режим ліцензування обороту наркотических засобів [9]. Така ситуація обумовлює наявність найрізноманітніших поглядів на поняття і сутність адміністративно-правових режимів.

Слід вказати, що сучасні наукові підходи к поняттю адміністративно-правових режимів дають можливість встановити основні властивості цієї категорії, однак наукові погляди по цим питанням свідчать про її певну розмитість, відсутність чітеских критерієв для розмежування з іншими правовими явленнями. Кожній галузі характерен свій специфічний режим регулювання і саме в цьому режимі концентрується її юридическе своєобразие, що дає нам право використовувати поняття «адміністративно-правові режими обороту наркотиків в секторі безпеки і оборони».

Так, адміністративно-правовим режимам, по мненню В.В. Ласточкина, характерні сукупність правових установок і необхідеских організаційеских заходів, які забезпечували б порядок реалізації окремими громадянами своїх відповідеских прав і обов'язків, а також порядок діяльності державеских органів і суспільеских організацій, найбільше адекватно відповідаючих інтересам забезпечення безпеки і охорони суспільесного порядку на відповідескому участку державеского управління [10, с. 55]. В свою чергу, Ж. Ведель розглядає такий режим як режим загальної права публічної влади, відносить к публічно-правовому і вважає, що він належить регламентації діяльності державескої адміністрації і її взаємодійеских з окремими особами [11, с. 65].

Зміст кожного адміністративно-правового режиму обороту наркотических засобів, психотропеских речовин і прекурсорів в секторі безпеки як певного поєднання адміністративно-правових засобів розкривається в ряду елементів. Серед уческих к основним елементам адміністративно-правового режиму відносять: В.Я. Настюк, В.В. Бєлєвцева – мета установки; метод правового регулювання; сукупність правил поведінки; спеціальні державескі органи, на які покладено завдання досягнення мети адміністративно-правового режиму; відповідальність за порушення «режимеских» норм; особі адміністративно-правові засоби установки і форми виникнення прав і обов'язків, способів юридического впливу і т.д. [12, с. 38-39]; С.Г. Кисіль і Р.В. Кисіль – метод правового регулювання; особі адмініст-

ративно-правовые средства установления и формы возникновения прав и обязанностей; принципы, особенность административного законодательства, которое характеризуется наличием большого количества правовых норм, регулирующих значительный объем разнообразных социальных отношений, связанных с государственным управлением; установление наряду с общеотраслевым правовым режимом внутриотраслевых правовых режимов [13, с. 324]; Т.П. Минка – цель установления соответствующего административно-правового режима, императивный метод правового регулирования, совокупность правил поведения граждан, юридических лиц, государственных органов и их должностных лиц и реализацию ими своих прав, специальные государственные органы, деятельность которых направлена на реализацию цели административно правового режима; выделяет ответственность за нарушение норм административно-правового режима, определение пространственно-временных границ его действия [14, с. 284].

Итак, в большинстве подвергнутых анализу определений ученых и основных элементов понятия «административно-правовой режим» превалирует, во-первых, принудительный характер юридических средств регулирования (за счет установления запретов, определение обязанностей и применения мер ответственности) над юридическими средствами убеждения и поощрения; во-вторых, одним из основных аспектов содержания регулируемых правоотношений является компетенционная деятельность субъектов этих отношений. К примеру, к таким субъектам в исследуемой сфере можно отнести СБ Украины.

Законом Украины от 15.02.1995 № 60/95-ВР «О наркотических средствах, психотропных веществах и прекурсорах» определено, что контроль в системе СБ Украины возлагается на руководителей соответствующих органов, которые по закону осуществляет Председатель СБ Украины [15]. Законом Украины от 15.02.1995 №62/95-ВР к субъектам противодействия незаконному обороту наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров и злоупотребления ими принадлежит СБ Украины [16]. А в соответствии с п. 45 Порядка осуществления деятельности, связанной с оборотом наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, и контроля за их оборотом, «контроль за выполнением субъектами хозяйствования требований законодательства в сфере оборота наркотических средств осуществляется СБ Украины и другими органами в пределах их полномочий» [17].

К полномочиям Службы безопасности Украины в сфере противодействия незаконному обороту наркотиков относят: 1) способствование освещению в государственных средствах массовой информации; 2) противодействие возможности незаконного ввоза наркотических средств, контрабандной деятельности; 3) меры по обезвреживанию преступных наркогруппировок, подпольных нарколабораторий для производства наркотических средств, 4) меры борьбы с отмыванием (легализацией) доходов, полученных в результате незаконного оборота наркотиков; 5) меры по выявлению в Интернете распространителей наркотиков и привлечения виновных лиц к ответственности; 6) участие в формировании банка данных предприятий, учреждений и организаций, деятельность которых связана с оборотом наркотических средств и подлежит лицензированию; 7) осуществление мероприятий по активизации международного сотрудничества по изучению и распространению зарубежного опыта предупреждения наркомагии и борьбы с наркобизнесом и т.п.

В создании и осуществлении административно-правовых режимов оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в секторе безопасности важное значение имеет организационная подсистема, обслуживающая деятельность органов исполнительной власти, которые должны обеспечи-

вать соблюдение установленных запретов и ограничений и выполнение возложенных на граждан и юридических лиц обязанностей [5, с. 284]. Специфика данных режимов проявляется в особенностях порядка возникновения содержания прав и обязанностей участников административно-правовых отношений и их осуществления в соответствующих санкциях, особых способах их реализации, а также в действии единых принципов и общих положений, распространяющихся на определенную совокупность правовых норм [12, с. 38].

Административно-правовые режимы оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в секторе безопасности, как и другие отраслевые правовые режимы, основываются на различных способах правового регулирования. Однако особенность данного административно-правового режима заключается в преобладании запретов, предписаний и обязательств. Подсистемами исследуемых административно-правовых режимов является нормативно-правовая, организационная и материально-техническая. Нормативно-правовая база административно-правовых режимов оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в секторе безопасности и обороны охватывает законы и подзаконные нормативно-правовые акты [5, с. 284]. Основными являются: Единая конвенция 1961 г., Конвенция 1971 г., Конвенция 1988 г. [18], законы Украины «О наркотических средствах, психотропных веществах и прекурсорах» от 15.02.1995 № 60/95-ВР, «О мерах противодействия незаконному обороту наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров и злоупотребления ими» от 15.02.1995 № 62/95-ВР, а также Стратегии государственной политики в отношении наркотиков на период до 2020 года [19] и т.п.

Выводы. Что касается типологии административно-правовых режимов оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в секторе безопасности, то можем сделать следующие основные выводы: а) данные режимы мы отнесем к специальным административно-правовым режимам; б) по масштабу свободы граждан и организаций в использовании своих возможностей для реализации субъективных прав этот административно-правовой режим относится к ограничительному режиму, так как им предусмотрены особые правила использования гражданами и организациями своих прав и свобод; в) по глубине изменений в конституционном статусе граждан и организаций он является обычным, поскольку не меняет конституционного статуса граждан и организаций; г) по времени действия является постоянным; д) по территории действия является таким, что действует на всей территории Украины; е) в классификации видов административно-правовых режимов (в зависимости от цели их применения), необходимо отнести к группе, объединяющей функциональные административно-правовые режимы, призванные обеспечивать функции государственного управления в этой сфере, и т.п.

Также целесообразно выделить определенные признаки административно-правовых режимов оборота наркотиков в секторе безопасности. Согласно им это: 1) определенное специальными нормами права поведение физических и юридических лиц; 2) детальная регламентация деятельности государственных органов и общественных организаций; 3) введение дополнительных правил или изъятие из общеобязательных правовых норм; 4) установление особого контроля за надлежащим соблюдением правопорядка в сфере действия режима и установления некоторых ограничительных мер; 5) его цель – установление оптимальных отношений в конкретной сфере, которая обеспечивает безопасность личности, общества и государства; 6) субъекты «режимных» правоотношений по своему статусу занимают юридически не равные позиции; 7) структурно состоят из механизма обеспечительных элементов и др.

Предложенный анализ и признаки административно-правовых режимов

в сфері оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в секторе безопасности Украины могут стать основой для дальнейшего теоретического их исследования, а также совершенствования наркотического законодательства Украины.

Библиографические ссылки

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відом. Верх. Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента від 26.05.2015 № 287/2015 // Офіц. вісник України. 2015. № 43. Ст. 1353.
3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 351.
4. Настюк В.Я., Шевчук О.М. Корупція у сфері незаконного обігу наркотиків як загроза національній безпеці України // Досудове розслідування: матер. постійно діючого наук.-практ. семінару, 25 жовтня 2013р., м. Харків. Вип. № 5. Харків: ТОВ «Оберіг», 2013. С. 356-363.
5. Адміністративне право України: підруч. / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, В.В. Богущкий та ін. Харків: Право, 2010. 624 с.
6. Маилян С.С. Административно-правовые режимы в теории административного права и практике государственного управления правоохранительной деятельностью: монограф. М.: Юнити-Дана, 2003. 214 с.
7. Настюк В.Я. Міжнародно-правовий режим протидії тероризму: монограф. Харків: Право, 2008. 352 с.
8. Шевчук А.М. Особенности административно-правового режима оборота наркотических средств и психотропных веществ // Закон и Жизнь. 2013. № 8/4. С. 264-268.
9. Шевчук О.М. Адміністративно-правовий режим ліцензування обігу наркотичних засобів // Проблеми законності: зб. наук. пр. / відп. ред. В.Я. Тацій. Харків: Нац. ун-т «ЮАУ імені Я. Мудрого», 2013. Вип. 122. С.106-115.
10. Ласточкин В.В. Административно-правовые режимы и охрана Государственной границы. М.: Юнити Дана, 1999. 105 с.
11. Ведель Ж. Административное право Франции. М.: Норма, 1973. 533 с.
12. Настюк В.Я., Белевцева В.В. Адміністративно-правові режими в Україні: монограф. Харків: Право, 2009. 128 с.
13. Кісіль З.Р. Адміністративне право: навч. посібник / З.Р. Кісіль, Р.В. Кісіль. 3-те вид. К. : Алерта; ЦУЛ, 2011. 696 с.
14. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник / за заг. ред. Т.П. Мінки. Харків: Право, 2013. 352 с.
15. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР // Відом. Верх. Ради України. 1995. № 10. Ст. 60.
16. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсоров та зловживання ними: Закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР // Відом. Верх. Ради України. 1995. № 10. Ст. 62.
17. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсоров, та контролю за їх обігом: постанова КМ України від 03.06.2009 № 589 // Офіц. вісн. України. 2009. № 44. Ст. 1477.
18. Шевчук О.М. Конвенційні джерела у системі законодавства України з контролю за наркотиками: становлення та розвиток // Підприємство, господарство і право. 2013. № 1 (208) С. 61-64.
19. Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 р.: розпорядження КМ України від 28.08.2013 № 735-р // Офіц. вісн. України. 2013. № 76. Ст. 2829.
20. Адміністративне право України. Академічний курс: підручн.: у 2 т. / ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова). Київ: Юрид. думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 2004. 584 с.

Надійшла до редакції 16.05.2018

Nastyuk V. Ya. Administrative-legal regimes in the sphere of drug trafficking in security sector: typology and signs. The article defines typologies of administrative and legal regimes of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors in the security sector, then we can draw the following main conclusions: a) these regimes we refer to special administrative and legal regimes; b) on the scale of freedom of citizens and organizations in using their opportunities for the exercise of subjective rights, this administrative and legal regime refers to the restrictive regime, since they stipulate special rules for the use by citizens and organizations of their rights and freedoms; c) the depth of changes in the constitutional status of citizens and organizations is common, since it does not

change the constitutional status of citizens and organizations; d) for the duration of the action is permanent; e) on the territory of action are those that operate throughout the territory of Ukraine; f) in the classification of types of administrative and legal regimes (depending on the purpose of their application), it is necessary to refer to a group combining functional administrative and legal regimes designed to provide the functions of public administration in this field, and so on.

The article identifies certain features of the administrative and legal regimes of drug trafficking in the security sector. According to them, this is: 1) the behavior of individuals and legal entities is determined by special rules of law; 2) detailed regulation of the activities of state bodies and public organizations; 3) introduction of additional rules or exemption from generally binding legal norms; 4) the establishment of special control over the proper observance of the rule of law in the sphere of the regime and the establishment of certain restrictive measures; 5) its purpose is to establish optimal relations in a particular sphere that ensures the security of the individual, society and the state; 6) subjects of "regime" legal relations in their status occupy legally unequal positions; 7) structurally consists of the mechanism of security elements and others.

Keywords: *administrative and legal regimes; turnover of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors; security sector; signs of administrative and legal regimes in the sphere of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors in the security sector of Ukraine; typology of administrative and legal regimes.*

УДК 343.98 : 343.131

Пиріг І.В.

доктор юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ НАРКОТИКІВ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ ТА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Визначено особливості виявлення наркотичних засобів, що перевозяться залізничним транспортом. Встановлено ознаки, що свідчать про знаходження наркотичних засобів в окремих частинах потягу. Надано рекомендації щодо проведення окремих оперативно-розшукових заходів для встановлення осіб, причетних до перевезення наркотиків.

Ключові слова: *наркотичні засоби, оперативно-розшукові заходи, залізничний транспорт, працівники поліції.*

Постановка проблеми. Початок досудового розслідування регламентовано ст. 214 КПК України, в якій зазначено, що «слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування ...». Для успішного проведення досудового розслідування, пов'язаного з незаконним обігом наркотиків, важливою є безпосередньо стадія виявлення предмету злочину та пов'язані з цим приводи і підстави внесення відомостей до ЄРДР та початку розслідування. Зважаючи на особливості виявлення ознак злочину при перевезенні наркотиків залізничним транспортом та різноманітність джерел про обставини злочину, вважаємо за потрібне розглянути цю стадію, виходячи з її значення для подальшого розслідування.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемам виявлення наркотичних засобів та початку досудового розслідування приділялась значна увага з боку вчених з криміналістики, кримінального процесу, теорії оперативно-розшукової діяльності. Проблемам криміналістичної